

The Journal of Academic Social Science Studies

JASSS

International Journal of Social Science

Doi number: <http://dx.doi.org/10.9761/JASSS2137>

Volume 6 Issue 8, p. 1137-1151, October 2013

KÜLTÜREL BAĞLAMDA KAPADOKYA BÖLGESİNDE BULUNAN GREK HARFLİ TÜRKÇE KİTABELERİN DİLİ*

*THE LANGUAGE OF THE TURKISH EPIGRAPHS IN GREEK ALPHABET IN
THE CAPPADOCIA REGION FROM A CULTURAL PERSPECTIVE*

Yrd. Doç. Dr. Adem ÖGER

Nevşehir Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü

Arş. Gör. Ahmet Turan TÜRK

Nevşehir Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü

Abstract

Karamanians, also called Orthodox Christian, who spoke Turkish and used the Karamanian alphabet, which was of Greek origin, lived particularly in Anatolia (Karaman, Konya, Kayseri, Isparta, Nevşehir, Niğde, Aksaray, Burdur, Aydın and Karadeniz etc.) as well as in İstanbul, Syria and the Balkans. However, Cappadocia is the region where the majority of Karamanlilar settled. The Karamanian Orthodox Turks who had settled in Cappadocia (Nevşehir City Center, Ürgüp, Mustafapasha) Derinkuyu (Suvermez, Yazıhöyük, Zile), Niğde (Gölcük, Misti/Misli Fertek, Sementra, Andaval, Hasköy, Aravan/Kumluca, Kurdanos/Hamamlı, Bor), Aksaray (Güzelyurt, Uluğağaç), Kayseri (İncesu, Zincidere, Pınarbaşı, Endürlük, Develi) had to leave for Greece as of May 1st, 1923 in accordance with the "Convention and Protocol Relating to Exchange of Greek and Turkish People" signed between the Grand National Assembly of Turkey and the Greek Parliament on January 30th, 1923. As a result of this

*Bu makale CrossCheck sistemi tarafından taranmış ve bu sistem sonuçlarına göre orijinal bir makale olduğu tespit edilmiştir.

forced migration, today settled in Greece in such regions as Thessaloniki, Larissa, Eviya Island, Kavala, Athens, Prea, Halkida left epigraphs in Karamanli, they left epigraphs in Karamanian Turkish as part of a great cultural heritage they had built in Cappadocia. This paper deals with such topics as language features, functions of these epigraphs and the cultural heritage of Karamanian Turks. Moreover, it deals with the importance of these epigraphs found in the Cappadocia Region for Karamanian Turks in the context of history and culture.

Key Words: Karamanian Orthodox Turks, Epigraphs, Karamanian Turkish.

Öz

Anadolu'da Türkçe konuşan, yazılarında Grek asıllı Karamanlı alfabesini kullanan ve Ortodoks Hristiyanlar olarak adlandırılan Karamanlılar, özellikle Anadolu (Karaman, Konya, Kayseri, Isparta, Nevşehir, Niğde, Aksaray, Burdur, Aydın ve Karadeniz vb.), İstanbul, Suriye ve Balkanlarda yaşamışlardır. Karamanlı Ortodoks Türklerin Anadolu'da en yoğun yaşadığı bölge ise Kapadokya'dır. Kapadokya'da (Nevşehir Merkez, Ürgüp, Mustafapaşa), Derinkuyu (Suvermez, Yazıhöyük, Zile), Niğde (Gölcük, Misti/Misli Fertek, Sementra, Andaval, Hasköy, Aravan/Kumluca, Kurdanos/Hamamlı, Bor), Aksaray (Güzelyurt, Uluğağaç), Kayseri (İncesu, Zincidere, Pınarbaşı, Endürlük, Develi) yaşamakta olan Karamanlı Ortodoks Türkler, TBMM ile Yunan Hükümeti arasında 30 Ocak 1923 tarihinde imzalanan "Yunan ve Türk Halklarının Mübadelesine İlişkin Sözleşme ve Protokol" gereğince 1 Mayıs 1923 tarihinden itibaren Yunanistan'a zorunlu göçe tabi tutulmuştur. Bu zorunlu göç neticesinde, günümüzde Yunanistan'ın Selanik, Larissa, Eviya Adası, Kavala, Atina, Prea, Halkida gibi yerleşim yerlerinde yaşayan Karamanlı Ortodoks Türkler, göçmek zorunda kaldıkları topraklarda büyük bir kültürel mirasın parçası olarak Karamanlıca kitabeler bırakmışlardır. Makalede, Kapadokya bölgesinde bulunan ve Karamanlı Ortodoks Türklerden günümüze kadar ulaşmış kitabelerin dil özellikleri, bu kitabelerin içerik ve işlevleri ile Karamanlı Ortodoks Türklerin kültürel mirasları gibi konular değerlendirilecektir. Kapadokya bölgesinde bulunan bu kitabelerin Karamanlı Ortodoks Türklerin hayatındaki önemi, tarih ve kültür bağlamında ortaya konmaya çalışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Karamanlı Ortodoks Türkler, Kitabe, Karamanlı Türkçesi.

Balkanlar, Kırım, Suriye, İstanbul ve özellikle Anadolu'nun değişik yörelerinde dağınık olarak yaşamış Ortodoks Hristiyanların Türkçe konuşanlarına Karamanlı; bunların konuştuğu dile de Karamanlı Türkçesi denilmektedir. Karamanlılar nüfus mübadelesinden bu yana Yunanistan'da yaşamalarına rağmen, Türkçe konuşmakta ve eskiden olduğu gibi Grek asıllı Karamanlı alfabesiyle yazmaktadırlar. Nüfuslarının bir

milyon civarında olduğu tahmin edilen Karamanlıların kökeni hakkındaki soru hala kesin olarak açıklığa kavuşmamıştır.¹

Karamanlıların kökeni ile ilgili birçok araştırma yapılmıştır. Fakat bunların dil ve dinlerinin farklı olmasından dolayı, bu araştırmalar kesin bir sonuca ulaşmamıştır. Karamanlıların kökeni ile ilgili iki temel görüş ortaya atılmıştır. Bunlardan birincisi, bunlar aslen Yunandır. Batı Anadolu'daki Yunanca konuşan gruplardan uzak oldukları için zaman içerisinde Yunancayı unutmuşlardır.² Buna paralel bir görüş ise, Türklerin Anadolu'daki bazı yerli halk gruplarını zamanla Türkleştirdiği görülür. Bunlar milattan önce Yunanistan'dan göç eden kolonizatörler değildir. Bu yerli halk, Türklerden o kadar etkilenmiştir ki, arada sadece din farkı kalmıştır. Bunlar dil bakımından günlük konuşma diline varıncaya kadar Türkleştikleri halde alfabelerini değiştirmemişlerdir. Karamanlılar, işte bunların torunları olabilir.³

İkinci temel görüş ise, Karamanlılar olarak adlandırılan bu insanlar, Anadolu'nun fethinden yaklaşık beş asır önce, yani MS. 6. yüzyılın başlarından itibaren Bizans İmparatorları tarafından Arap ve İran akınlarını durdurmak, Bizans topraklarını korumak amacıyla Balkanlar'dan Anadolu'ya getirilip yerleştirilen Hıristiyan Türklerdir. Bizans Devleti açısından Balkanlarda Türk varlığının ortaya çıkması bir tehdit oluşturmuş ve bu tehdit Bizans tarafından Türk boylarının birbirlerine karşı kullanılması dışında Hıristiyanlığı kabul etmeleri şartıyla Bizans'a asker olarak hizmet etmeleri ve yine bu hizmet dâhilinde Bizans İmparatorluğu arazilerine ve özellikle sınır bölgesi olarak Anadolu'da Kapadokya bölgesine iskân edilerek bertaraf edilmeye çalışılmıştır⁴. Bizanslılar, Malazgirt Savaşı'ndan sonra da Balkanlar'dan Anadolu'ya bu Hıristiyan Türklerden getirmeye devam etmiştir. Ermeni cemaati içinde kalan Türkler tamamen erimiş, Rum cemaati içinde kalanlar ise dillerini, Türkçe adlarını, gelenek ve göreneklerini devam ettirerek yaşamışlardır.⁵ Birçok araştırmacının savunduğu bu görüş özetle, Karamanlılar 11. yüzyılda Bizans ordusunda paralı asker olan bazı Türk boylarının torunlarıdır. Bu Türk boyları dillerini kaybetmediler, ancak zamanla Hıristiyanlaştılar.

¹Bu konuda daha ayrıntılı bilgi için bk. Yonca Anzerlioğlu, *Karamanlı Ortodoks Türkler*, Phoenix Yayınevi, Ankara, 2009; János Eckmann, "Karamanlca'da Birkaç Gerindium Terkibi", çev. Müjdat Kayayerli, *Türk Kültürü Araştırmaları*, XXVI, 1988, S. 2, s. 89-94; Yakup Aygıl, *Hıristiyan Türklerin Kısa Tarihi*, Ant Yayınları, İstanbul, 1995, s. 62-68.

²Evangelia Balta, "Karamanlca Kitapların Önsözleri", çev. H. Milas, *Tarih ve Toplum*, 1990, S. 74, s. 18.

³János, "Anadolu Karamanlı Ağızlarına Ait Araştırmalar I, Phonetica", Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi, Ankara, Ankara Üniversitesi Yayınları, 1965, C. VIII, s. 165; Claude Cahen, *Osmanlılardan Önce Anadolu'da Türkler*, İstanbul, 1985.

⁴Yonca Anzerlioğlu, *Karamanlı Ortodoks Türkler*, Phoenix Yayınevi, Ankara, 2009, s. 97.

⁵Bu konuda bkz. Mehmet Eröz, *Hıristiyanlaşan Türkler*, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü, Ankara, 1983; Cami Baykurt, *Osmanlı Ülkesinde Hıristiyan Türkler*, İstanbul, 2007.

Karamanlılar ise kendilerini ne Türk ne de Rum olarak tanımlamışlardır. Adları Karamanlıca kitaplarda genellikle “Anadolu Hıristiyanları”, “Anadolu Ortodoks Hıristiyanları”, “Yunan dilini bilmeyen Anadolu Hıristiyanları” veya sadece “Anadolulu” vb. şekillerde geçiyor ve bunların konuştuğu dil “Türkçe”, “berrak Türkçe”, “Türk dili”, “ortak Türk dili”, “düzgün Türk dili” gibi isimlerle adlandırılıyordu.⁶

Karamanlı Ortodoks Türklerin dille ilgili yaşadıkları ikilemi şu dörtlük açıkça ortaya koymaktadır:

Gerçi Rum isek de Rumca bilmez Türkçe söyleriz

Ne Türkçe yazar okuruz ne de Rumca söyleriz

Öyle bir mahludi hattı tarikatimiz vardır

Hurufumuz Yonanice Türkçe meram eyleriz⁷

Karamanlı Ortodoks Türklerin Anadolu’da yoğun olarak yaşadığı yerlerin başında Kapadokya bölgesi gelmektedir. Özellikle Niğde, Nevşehir, Kayseri ve Aksaray illeri ile bunlara bağlı yerleşim yerleri Karamanlı Ortodoks Türk nüfusun yoğun olarak yaşamış olduğu yerlerdir⁸. Bu kapsamda, Nevşehir (Nevşehir Merkez, Ürgüp, Mustafapaşa), Derinkuyu (Suvermez, Yazıhöyük, Özlüce), Niğde (Gölcük, Misli, Fertek, Sementra, Andaval, Hasköy, Aravan/Kumluca, Kurdanos/Hamamlı, Bor), Aksaray (Güzelyurt, Uluğağaç), Kayseri (İncesu, Zincidere, Pınarbaşı, Endürlük, Develi) yaşamakta olan Karamanlı Ortodoks Türkler, nüfus mübadelesinden sonra Yunanistan’ın başta Selanik olmak üzere çeşitli şehirlerine yerleştirilmiştir. Günümüzde Yunanistan’ın Selanik, Larissa, Eviya Adası, Kavala, İonnina, Atina, Prea ve Halkida gibi yerleşim yerlerinde yaşamlarını sürdürmektedirler.

16. yüzyıl Osmanlı dönemi tapu tahrir defterlerinde Kapadokya bölgesini kapsayan Niğde Sancağı’na bağlı Niğde Merkez Nahiye, Ürgüp, Melikübi, Melendiz, Çamardı, Uç Hisar, Karahisar ve Develi’de yaşayan Müslim ve gayri Müslim nüfus şu şekildedir⁹:

⁶János Eckmann, “Karaman Edebiyatı” (Hızl: Halil Açıkgöz), Türk Dünyası Edebiyatı I, Türk Dünyası Vakfı Yayınları, İstanbul, s. 20-38.

⁷Mahmut Şakiroğlu, “S. Salaville ve Dallegio, Karamanlidika, Bibliographie Analytique D’ouvrages en Langue Turque Impremes en Caracteres Grecs, III, 1866-1900”, Belleten, c. XXXVIII, s. 761.

⁸Mustafa Baş, Türk Ortodoks Patrikhanesi, Aziz Andaç Yayınları, Ankara, 2005, s. 28-35.

⁹Rafet Metin, 16. Yüzyılda Orta Anadolu’da Nüfus ve Yerleşme (Bozok, Kırşehir, Niğde, Nevşehir ve Keskin Örneği), Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara, 2007, s. 126.

Köy	Bağlı Bulunduğu Birim	Müslim Nefer	Gayr-i Müslim Nefer
Fertek	Niğde Nahiyesi	---	184
Sazlıca	Niğde Nahiyesi	---	22
Ervani	Niğde Nahiyesi	---	216
Malta	Niğde Nahiyesi	---	35
Arlason	Niğde Nahiyesi	15	11
Melendiz	Niğde Nahiyesi	9	32
Amanos	Niğde Nahiyesi	6	66
Viran Balı	Niğde Nahiyesi	8	30
İlison	Niğde Nahiyesi	3	38
Mahson	Ürgüp	46	33
Eneki	Ürgüp	---	126
Avanos	Ürgüp	72	40
Papa Bağrı?	Ürgüp	1	24
Zelil	Ürgüp	92-	75
Damsa	Ürgüp		15
Misilli	Merlükübi	2	60
Su Vermez	Merlükübi	---	111
Andırlos	Melendiz	14	50
Divrin	Melendiz	20	24
Semandire	Şamardı	24	91
Enehil	Şamardı	6	95
Ulu Ağaç	Şamardı	3	141
Göde	Uç Hisar	2	67
Çardak	Uç Hisar	48	4
Muşkara	Uç Hisar	46	140
Can Pınar	Uç Hisar	36	26
Mavro Han	Kara Hisar	3	90
Orta Köy	Kara Hisar	4	131
Soğanlı	Kara Hisar	12	88
Til	Kara Hisar	88	91
Baş Köy	Kara Hisar	3	73
Ardamason	Kara Hisar	33	34
Kafir Ören	Develi	---	167
Finas	Develi	34	90
Ayagosin	Develi	---	146

Zile	Develi	22	249
Fıraş	Develi	6	32
İbaduş	Develi	5	130
Yeni Pazar	Develi	20	51
Köşk ?	Develi	5	130
Sarınca	Develi	32	15
TOPLAM		720	3264

Yukarıdaki tabloda da görüldüğü üzere, Kapadokya bölgesi Karamanlı Ortodoks Türklerin nüfus bakımından oldukça yoğun olduğu bir bölgedir.

Anadolu'da yaşayan, Türkçeden başka dil bilmeyen, Hıristiyanlığın Ortodoks mezhebini benimsemiş Türklere "*Karamanlı*" adı verilmiştir. Karamanlı Türklerinin konuştuğu ve yazdığı Türkçe de "*Karamanlı Türkçesi*" veya "*Karaman Türkçesi*" olarak adlandırılmıştır¹⁰. Anadolu'daki Ortodoks Hıristiyanların konuştukları Türk ağzını kullanan Karamanlı Ortodoks Türkler, Türkiye'den göç ettikten sonra geride Karamanlıca yüzlerce mezar taşı, kilise kitabesi, el yazması ve matbu metin bırakmışlardır¹¹.

Karamanlı Türkçesinde, genel bir yazı dili olmaması hasebiyle ortak bir yazım birliği yoktur. Yaşanılan bölgeden bölgeye harflerin kullanımları, stilleri değişiklik göstermektedir. Bazen sadece bir bölgede kullanılan ve o bölgeye has yazı stiline rastlanabilir. Bir bölgeye ait olması nedeniyle Karamanlı Türkçesi ile verilmiş eserlerin pek çoğunda dil ve imlâ birliği de yoktur. Standart bir yazı dili özelliği göstermeyen Karamanlı Türkçesi metinlerinin pek çoğu tercüme eser oldukları için mütercimlerinin dil ve imlâ anlayışlarını yansıtmaktadırlar. Bunun yanında mütercimlerin farklı coğrafyalarda ve farklı zamanlarda yaşamış olmaları onların kendi aralarında da bir birlik oluşturmamalarına sebep olmuştur. Bu mütercimlerin esas gayesi ortaya koydukları eserlerin dili değil, içeriğidir. Bu yüzden mütercimler hitap ettikleri topluluğun kendilerini anlayabilecekleri sade ve anlaşılır bir dil kullanmayı tercih etmişlerdir. Zira bu dinî kitapların çoğu okunmak için değil dinlenmek için kaleme alınmıştır¹².

Mübadele ile Yunanistan'a göç eden Karamanlı Ortodoks Türkler, özellikle Kapadokya bölgesinde zengin bir kültür mirası bırakmışlardır. Bu miras içerisinde kilise, çeşme, mezar taşı, konak gibi mimari yapılar en dikkat çeken unsurlardır. Bu yapıların her birinin kendine özgü kitabeye sahip olduğu ise muhakkaktır. Ancak zamanla tahrip edilen, kaçırılan veya kırılan bu kitabelerin çok azı günümüze ulaşmayı başarmıştır. Bu kitabeler incelendiğinde, yapıların inşa tarihi, kim tarafından yapıldığı

¹⁰ Demir, Necati, "Türkiye'de Bulunan Grek Harfli Türkçe Kitabeler ve Karaman Türklerinin Dili", Zeitschrift für die Welt der Türken, Journal of World of Turks, 2010, Vol. 2, No. 1, s.4.

¹¹ Hatice Şirin User, Başlangıçtan Günümüze Türk Yazı Sistemleri, Akçağ Yayınları, Ankara, 2006, s. 89.

¹² Gürsel Korat, Taş Kapıdan Taçkapıya Kapadokya, İletişim Yayınları, İstanbul, 2010, s. 75; Cihan Çakmak, Karamanlı Türkçesine Genel Bir Bakış Denemesi, I. Uluslararası Nevşehir Sempozyumu Bildirileri, 2012, C.II, s.199-200.

ve kime ait olduğu gibi bilgiler yer almaktadır. Konutların hemen hepsinde nazardan korunmak amacıyla yapıların dış cephesine ve herkesin görebileceği bir yerde “Maşallah” yazısına rastlanmaktadır. Mezar taşı kitabelerinde ise edebi bir dilin kullanıldığı ve manzum parçalara yer verildiği görülmektedir.

Bu bölgede en fazla kilise kitabeleri yer almaktadır ve üzerinde en fazla çalışılan da bunlardır. Bu kitabelerden bazıları daha önce tespit edilmiş ve okunmuş, bazıları ise hiç fark edilmemiştir. Bu okunan kitabelerin bazılarında yanlış okumaların olduğu da muhakkaktır. Bu yanlış okumaların sebebi, bölgenin ağız özelliklerinin bilinmemesinin yanı sıra kitabelerde sözcükler arasına boşluk konulmamasıdır.

Hıristiyanlığın Ortodoks mezhebine mensup bu insanların kültür mirası olarak bıraktıkları yapılardan olan kiliseler, kitabeler yönünden oldukça zengindir. Bu yapıların bazıları hala yaşamakta, bazıları camiye çevrilmiş ve bazıları ise yok olup gitmiştir. Daha önce üzerinde herhangi bir çalışma yapılmamış kitabelerden biri olan Aziz Vasilios Kilisesi Kitabesi oldukça önemlidir. Aziz Vasilios Kilisesi bugün harabe halindedir ve kitabesi de kaybolup gitmiştir. Fakat 1914 yılında yazılmış Nevşehir Salnamesi’nde bu kilisenin kitabesine yer verilmiştir¹³ ve kitabe şöyledir:

Bunu iyleyen Tın-CI tereli Lazari

¹bu aziz hane Sultan Mahmut eyamında ve ²Kosantos Patrigin vaktında mucetele³ bina oltu. Eparhiyanın mitropolu Paisios⁴ efendimizin vaktita mutteber atama ⁵ arin nazırlığı ve Ürküpte mevcut kü⁶çük ve böğük, erkeg ve tişexlicemigi⁷ hristiyanların verkileri ve emekleri ile bir ⁸senete teknil oltupanagia Koimisis koy⁹nu çok zegnetilen egkeniasita etti Agos¹⁰ Kayseriyas Paysios efendimizin sene AODD ¹¹Augüstü IE 1350 (Resim 1)

Yine daha önce görülmemiş ve üzerinde herhangi bir çalışma yapılmamış bir kitabe de Niğde Müzesi’ndedir. Hangi kiliseye ait olduğunu tespit edemediğimiz kitabe şöyledir:

¹Etos 1843 Taciroğlu hristo Nikola hacı ² ... mübarek et(t)i bu şerif ³ haneyi kabul gılmak riyali ziyer⁴et edennar her niyetleri ⁵ kabul eylesin şerrafetlü efenti⁶miz Agos İkonu Kurios Neofitos⁷ en kenisteti Ortodoks hıristiyanın⁸igin garyetiyinen yapıtlı sultan ⁹Mecid Efentimizin fermanı¹⁰ynen yapıldı sene 1209 taizisi¹¹ hristo oğlu nikolau ... merkül(Resim 2)

Kayaardı’nda bulunan kilisede yeni tespit edilen kitabe ise şöyledir:

¹ Bu azizi Solopia yaptıranlar ²... karyelilerallahu³azimişan için yepanlara eyva yene⁴ sebep olanlara versin amin. (Resim3)

Konaklı’da bir kilisenin tavan kısmında tespit edilen yeni bir kitabe şöyledir:

¹³Mikraasiatikonİmerologion O Astir 1914, Anadolu Rumlarına mahsus İlmi, Edebi, Fenni Musavver, Salname,Konstantinopolis, 1913.

¹bu aziz hayeti² su...³atımce su...lu/hu ⁴ haktır.....hor/ kör ⁵Beninoğlu Hris⁶to
⁷1849 ⁸sempتمبر⁹ 13. (Resim 4)

Evlerin duvarında veya giriş yerlerinde bulunan diğer kitabeler de ev kitabeleridir. Genellikle nazardan korunmak amacıyla yazılan bu kitabelerde daha çok “maşallah” ve diğer birkaç ibareye yer verilmiştir.

Güzelyurt'ta bulunan bir ev kitabesi şöyledir:

¹ Maşallah

² H.I.K 1900 (Resim 5)

Bu gibi ifadelerden farklı olarak ve daha önce tespit edilmemiş bir ev kitabesi de şu şekildedir:

Karındaşı Öndumos gayreti ile inşa oluntı. ALH. Katim eyleye, amin. 1890. (Resim 6)

Hayatın bir parçası olan ölümün simgesi mezar taşları, karşımıza çıkan bir diğer kitabe türüdür. Diğerlerinde olduğu gibi bu kitabeler de hem Yunanca hem de Karamanlı Türkçesiyle yazılmıştır. Niğde müzesinde ikiadet Karamanlı Ortodoks Türklere ait Türkçe mezar taşına rastlanmıştır. Bunlardan biri daha önce tespit edilmiş ve okunmuştur. Bu mezar taşı kitabesi şöyledir:

¹Sebeb-i meftim civanıma meram etti felek

²Keñ yaşımnda ömr ü dünyayı haram etti felek

³ Ne tahamüleglesinkardaş mader ehl-i ayal

⁴ Yirmi peş yasımnda ömrümü hitam etti felek

⁵ Yerde insan agledi kökte melekler etti ah

⁶Mezarımtopragını amper-i fam etti felek

⁷ Sebep-i meftim olan versin sualim aglesin

⁸ Hak divanında peni mahsun aram etti felek

⁹Okusun rahmet-ile ismimi hep halk-ı cihan

¹⁰ Mezarım taşına köz yasımı kam etti felek

¹¹ Tarih-i meft 1894 İouniou 23 E. Esiroglu. (Resim 7)

Bu iki mezar taşından diğeri ise daha önce görülmemiş ve üzerinde herhangi bir çalışma yapılmamıştır. Tarafımızdan tespit edilen bu mezar taşı şekildedir:

¹leyli sümbül kibinoltum

²zar zar aglatı bülbül

³gile hasret olup na-murat

⁴ kettim yolla ruhum saz

⁵mekanım cennet ola ah be

⁶nim tertli validem ve göl

- ⁷tasım aglayıp etmen figan
⁸cümle eşim dostum tua
⁹dan unutmayın heman kel
¹⁰efendim nazar eyle bu
¹¹mezarın taşına gafil olma
¹²aklıñı al başıña salımp
¹³kezeritim her ne ketli başıma
¹⁴akıbet-turas oltum taş tikil
¹⁵ti başıma 52 sininde befat e
¹⁶ten nigdelidimitrios ha
¹⁷ioanni rahmet olsun canına
¹⁸sene 1876 mahuaprılıCuma
¹⁹sıdır (Resim 8)

Bu bölgede rastladığımız iki adet hamam kitabesinde biri Ürgüp'tedir. Ürgüp Yenicami Mahallesi Hamam Kitabesi şöyledir:

¹Asr-i Sultan-iHamid-i sani²fahr-i alemdir. Dehrinsalmani³ sayesinde inşa olan bu hamam, ⁴ ahalimiz iprazetdi. İhtimam ⁵gidirig. Buyurdievlad-ı vatan ⁶ ianesin Buradan, kerek taşradan. ⁷Haralampos Hacı Savva eseri ⁸yadetdirir eser, ehl-i hüneri ⁹ethemelto 1900 (Resim 9)

Niğde'ye bağlı Fertek'te bulunan hamam kitabesi oldukça ilginçtir. Tıpkı mezar taşlarındaki gibi edebi bir üsluba sahip Fertek hamamının kitabesi şöyledir:

- ¹şevket-maab Abdülmecit asrı melekutinte
²bin sekiz yüz elli iki Haziran gurrasında
³işbu hamamın inşasına mubaşiratolundı
⁴elli üç hitamı martta bu kemalde göründi
⁵bunun meydan almasına metanet gösterenler
⁶ragbetlü hayret sevicı Hacı Zambazadeler
⁷İhyasına iyane-i hamamle sunanlar
⁸ragbetlüvetan sevicı ekseriyamıkonşular
⁹TurşucuoğluStilyanosnzirimahsusası
¹⁰DevelliZiledenŞahmur oğlu Yosıf Kalfası
¹¹Suyunudakudretu'l-lahiç yok yerden gösterdi

¹² Şifa sokusunda kalır kimin varise derdi

¹³Shulionavakf olundu sal-be-sal varidatı

¹⁴ Uzak etsin rabbi bundan her türlü keduratı 1853 Mart 31. (Resim 10)

Bölgede rastladığımız ve daha önce üzerinde herhangi bir çalışma yapılmamış bir kitabede çeşme kitabesidir. Bölgede Karamanlı Ortodoks Türklerden kalan iki adet çeşmeden birinin kitabesi kaybolmuş ve diğerinin kitabesi de tahrip edilmiş durumdadır. Bu çeşmelerden biri olan Niğde'ye bağlı Hançerli Köyünde bulunan çeşmenin kitabesi şöyledir:

¹ Bu çeşme hayreti ² ...aroglu ha ilen ... ³hristofogluvabu ...⁴ayos 1832 (Resim 11)

Sonuç olarak yüzyıllar boyunca Kapadokya bölgesinde Müslüman Türklerle birlikte yaşayan Karamanlı Ortodoks Türkler, zengin bir kültür mirasına sahiptir. Bugüne kadar dilleri, tarihi ve inanışları üzerine kısmi çalışmalar yapılan bu zümrenin kültürünün disiplinler arası bir çalışmayla ele alınması elzemdir.

Saha çalışmamız esnasında gözlemlediğimiz ve tespit ettiğimiz önemli hususlardan biri, Karamanlı Ortodoks Türkler döneminden kalan eserlerin oldukça fazla olduğudur. Nüfus mübadelesi sonucunda, Karamanlı Ortodoks Türklerin Kapadokya bölgesinde bıraktıkları kültürel mirasın korunamadığı ve tahrip edildiği ise bir gerçektir.

Çalışmamızda yer verdiğimiz Grek harfli Türkçe kitabelerde, çoğunlukla yapıların hangi hükümdarın izniyle veya döneminde yapıldığı, kimler tarafından inşa edildiği bilgisi yer almaktadır. Mezar taşlarında da ölüm karşısında duyulan hissiyatın şiir şeklinde taşa nakşedildiği görülmüştür. Türk dilinin zenginliğini ortaya koyan bu kitabeler, dini açıdan farklı olsalar da Karamanlı Ortodoks Türklerin aynı kaynaktan beslendiğinin en güzel örneklerinden birini oluşturmaktadır.

KAYNAKÇA

ANZERLİOĞLU, Yonca, (2009), Karamanlı Ortodoks Türkler, Phoenix Yayınevi, Ankara.

ANZERLİOĞLU, Yonca, (2009), "Tarihi Verilerle Karamanlı Ortodoks Türkler", Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi, S. 51, s. 171-187.

AYGİL, Yakup, (1995), Hıristiyan Türklerin Kısa Tarihi, Ant Yayınları, İstanbul.

BALTA, Evangelia (1990), "Karamanlıca Kitapların Önsözleri", çev. H. Milas, Tarih ve Toplum, S. 74, s. 18-20.

BAŞ, Mustafa (2005), Türk Ortodoks Patrikhanesi, Aziz Andaç Yayınları, Ankara.

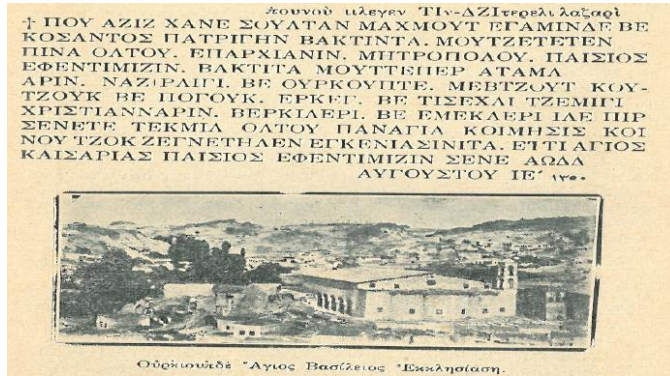
BAYKURT, Cami (2007), Osmanlı Ülkesinde Hristiyan Türkler, İstanbul.

CAHEN, Claude (1985), Osmanlılardan Önce Anadolu'da Türkler, İstanbul.

- ÇAKMAK, Cihan (2012), Karamanlı Türkçesine Genel Bir Bakış Denemesi, I. Uluslararası Nevşehir Sempozyumu Bildirileri, C.II, s.185-208.
- DEMİR, Necati (2010), "Türkiye'de Bulunan Grek Harfli Türkçe Kitabeler ve Karaman Türklerinin Dili", Zeitschrift für die Welt der Türken, Journal of World of Turks, Vol. 2, No. 1, s.3-23.
- ECKMANN, János (1965), "Anadolu Karamanlı Ağızlarına Ait Araştırmalar I, Phonetica", Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi, Ankara, Ankara Üniversitesi Yayınları, C. VIII, s. 165-200.
- ECKMANN, János "Karaman Edebiyatı" (Hzl: Halil Açıkgöz), Türk Dünyası Edebiyatı I, Türk Dünyası Vakfı Yayınları, İstanbul, s. 20-38.
- ECKMANN, János (1988), "Karamanlıca'da Birkaç Gerindium Terkibi", çev. Müjdat Kayayerli, Türk Kültürü Araştırmaları, c. XXVI, S. 2, s. 89-94.
- ERÖZ, Mehmet (1983), Hristiyanlaşan Türkler, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü, Ankara.
- KORAT, Gürsel (2010), Taş Kapıdan Taçkapiya Kapadokya, İletişim Yayınları, İstanbul.
- METİN, Rafet (2007), 16. Yüzyılda Orta Anadolu'da Nüfus ve Yerleşme (Bozok, Kırşehir, Niğde, Nevşehir ve Keskin Örneği), Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara.
- Mikraasiatikon İmerologion O Astir 1914, Anadolu Rumlarına mahsus İlmi, Edebi, Fenni Musavver, Salname, Konstantinopolis.
- ŞAKIROĞLU, Mahmut, "S. Salaville ve Dallegio, Karaman'da, Bibliographie Analytique D'ouvrages en Langue Turque Impremes en Caracteres Grecs, III, 1866-1900", Belleten, c. XXXVIII, s. 757-765.
- USER, Hatice Şirin (2006), Başlangıçtan Günümüze Türk Yazı Sistemleri, Akçağ Yayınları, Ankara.

EKLER: Resimler

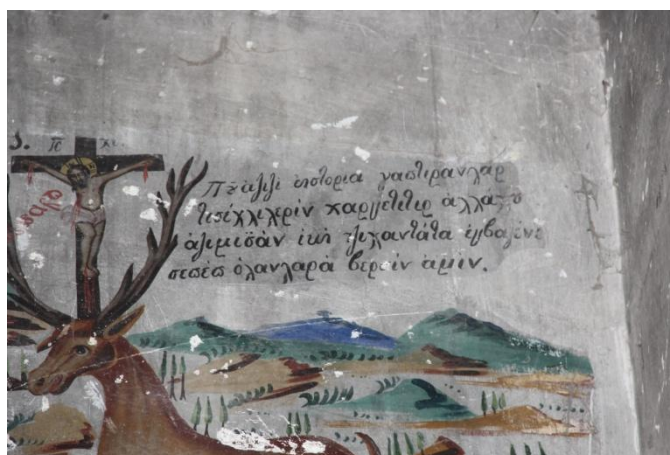
Resim 1

Resim 2

Resim 3

Resim 4

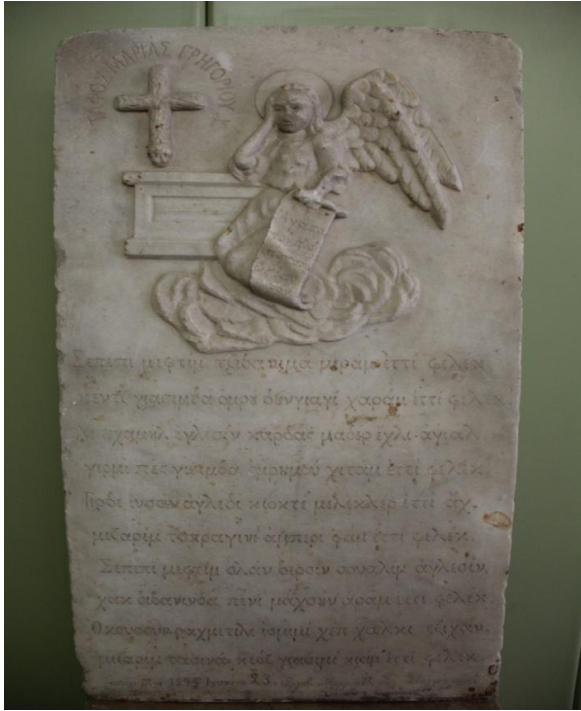
Resim 5

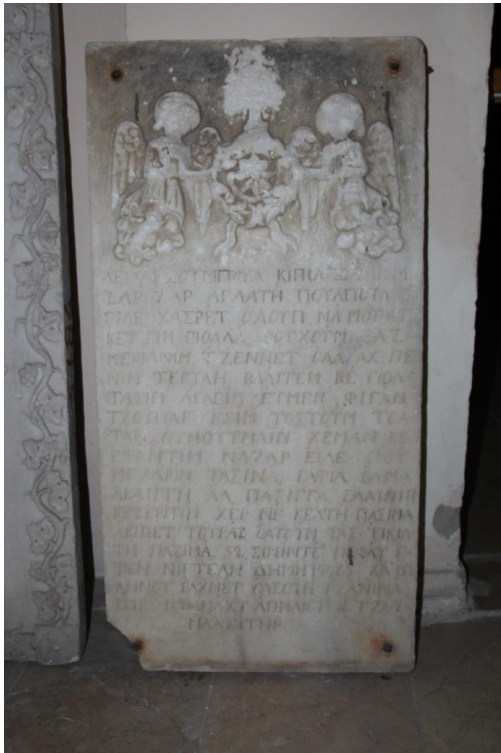
Resim 6

Resim 7

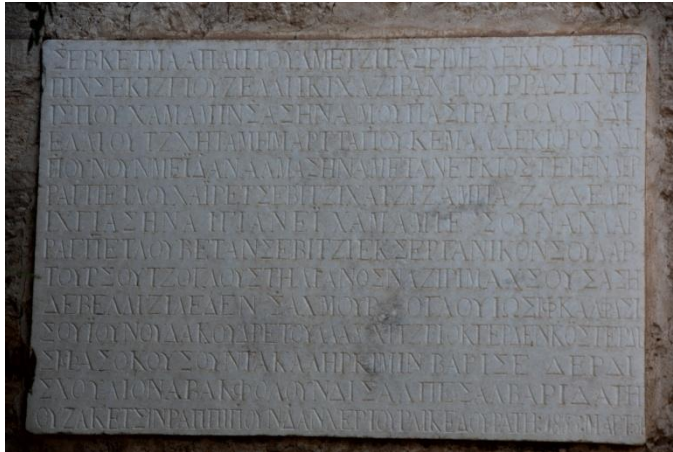
Resim 8

Resim 9

Resim 10

Resim 11

